

Fanika Krajnc - Vrečko in Jonatan Vinkler, ur. *Zbrana dela Primoža Trubarja. Zv. 6, Ta celi Novi testament 1582*. Ljubljana: Pedagoški inštitut, 2010. 716 str. Elektronski vir. [Http://www.pei.si/Sifranti/StaticPage.aspx?id=88](http://www.pei.si/Sifranti/StaticPage.aspx?id=88). ISBN: 978-961-270-041-6.

Fanika Krajnc - Vrečko, ur. *Zbrana dela Primoža Trubarja. Zv. 6, Ta celi Novi testament II 1582*. Ljubljana: Pedagoški inštitut, 2014. 532 str. Elektronski vir. [Http://www.pei.si/Sifranti/StaticPage.aspx?id=150](http://www.pei.si/Sifranti/StaticPage.aspx?id=150). ISBN: 978-961-270-215-1.

Usoda znanstvenokritične izdaje *Zbranih del Primoža Trubarja* (ZDPT) je dokaj nenavadna. Edicija je začela izhajati leta 2002. Medtem ko so prve štiri knjige izšle v dostojni knjižni obliki (Založba Rokus, potem Darila Rokus), je peto knjigo dobiti v branje samo v Na-

rodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani, v knjigarne ni prišla. Naslednje knjige tega lepega in več kakor potrebnega projekta do zdaj niso bile natisnjene, v upanju na knjižno izdajo nekoč v prihodnosti izhajajo na spletu. Za tem je zgodba o propadli založbi in o iskanju druge, ki bi prevzela to veliko in nadvse potrebno delo, ki pa ne prinaša dobička.

Želim predstaviti in oceniti šesti in sedmi zvezek, v katerih se skriva Trubarjev prevod celotne Nove zaveze, katerega je v dveh delih izdal v Tübingenu leta 1582. Trubarjevi svetopisemski prevodi drugače segajo v leto 1555, ko je izšel evangelij po Mateju. Po vmesnih delnih izdajah (1575, 1560, 1561, 1567 in 1577) pa je izdaja iz leta 1582 neka-kšna dokončna verzija Trubarjevega prevoda Nove zaveze v dveh delih. Naj

opozorim, da imamo faksimilno izdajo teh Trubarjevih tiskov v delu *Biblia slavica*, zv. 4/3 (Paderborn: Ferdinand Schöningh), 304–599.

Način transkripcije Trubarjevih tiskov je določil prvi urednik zbirke, ddr. Igor Grdina, dr. Fanika Krajnc - Vrečko je opravila prepis bibličnih besedil v nam laže berljivi zapis s strešicami, da so nam tako dostopnejši tudi Trubarjevi slovenski uvodi in povzetki pred vsakim svetopisemskim poglavjem. Ta izdaja svetopisemskih besedil pa ima še druge značilnosti. Urednica Fanika Krajnc - Vrečko je posebej zanjo pripravila diskretno številčenje svetopisemskih vrstic, ki se v Trubarjevem času še ni uveljavilo. To zelo olajša delo bralcu, ki hoče Trubarjev prevod primerjati s kako kritično izdajo grškega izvirnika ali s katerim od modernih prevodov. Druga posebnost ob samem svetopisemskem besedilu pa so reference. Izvirne Trubarjeve reference so prepisane, vzporedno pa postavljene reference, kakor se pišejo v modernih slovenskih izdajah Svetega pisma, skupaj s kraticami naslovov posameznih knjig, s števkami poglavij in s števkami vrstic, ki jih Trubar seveda tudi v referencah nima. Poleg tega so v opombah ob robu popravljenе očitne tiskarske napake v bibličnem besedilu, ki so drugače ohranjene v prepisu.

Urednica dr. Fanika Krajnc - Vrečko je za ZDPT 6, torej za prvi del prevoda Nove zaveze, katerega sourednik je dr. Jonatan Vinkler, napisala obširno spremno besedo z dolgim seznamom uporabljenе literature na koncu (647–714). V njej ob uporabi zbrane literature o Trubarju povzema in razčlenjuje, kar je mogoče reči o Trubarju kot prevajalcu. Že na začetku poudari reformatorjevo protestantsko izhodišče in njegovo pa-

storalno zavzetost za preprostega slovenskega kristjana. Po tej izraziti pastoralni orientaciji se Trubar dokaj razločno razlikuje od Lutra. Dragocen je avtoričin povzetek vsega, kar so strokovnjaki dognali o Trubarjevem načinu prevajanja in o virih, ki jih je pri tem uporabljal. Avtorica se opira na moderno lingvistično in poudarja antropološke vidike človeške govornice, od teh pa prehaja na teološko govornico in poudari neprecenljivi pomen Primoža Trubarja kot začetnika teološke govornice v slovenskem jeziku. V drugi knjigi (ZDPT 7) je spremna študija dr. Fanike Krajnc - Vrečko krajša (507–519) in je posvečena predvsem Trubarjevemu duhovnemu izročilu kot pomembnemu za slovensko kulturo in vernost.

Naj se vendarle ustavim še pri posodabljanju bibličnih referenc v obeh knjigah. Poleg številčenja posameznih vrstic v celotni Novi zavezi – to nikakor ni majhno delo – je prenašanje referenc v moderni slovenski sistem pomenilo prav poseben izziv. Toda to usmerjanje na vzporedna mesta znotraj Stare in Nove zaveze je velikega pomena za branje posameznega bibličnega besedila. Najprej so tu kratice za naslove svetopisemskih knjig, ki so pri Trubarju, kakor je bilo v 16. stoletju navada, napravljene po latinski Vulgati. Nekatere so težavne zato, ker zaradi Trubarjeve ali stavčeve nedoslednosti lahko veljajo za različne knjige. Takšne nejasnosti je bilo treba razrešiti glede na vsebino vrstice, za katero referenca velja. Težje je bilo reševanje vprašanja, katera vrstica ali vrstice so mišljene, saj ima Trubar navedene samo številke poglavij. Treba je bilo torej odkriti prav določeno mesto znotraj poglavja, ki ga navaja Trubar. To je zahtevno in izredno zamudno delo.

Spet se včasih zdi, da so se v prvotni natis prikradle nekatere napake. Za vsako številko poglavja, ki jo navaja Trubar, je bilo torej treba poiskati še ustrezno vrstico v tistem poglavju. Naj za zgled navedem reference pri vrstici Mt 5,44. Tam stoji: »lest pag vom poveim, lubite vaše sovražnike, žegnute te, kir vas sovražio /.../« Referenca je dvojna: Levit. 19 in Rom. 12. Na zunanjem robu strani sta natisnjeni posodobljeni citaciji: 3 Mz 19,18 in Rim 12,14. To šele bralcu omogoči preprosto primerjavo evangeljskega stavka z mestoma v Levitiku in v Pismu Rimljanom, saj mu ni treba prebirati celotnih poglavij, da bi našel vzporedno mesto. Včasih je moral urednik ostati le pri številki poglavja. Kar šest mest Trubar navaja k besedam apostola Filipa v prvem poglavju Janezovega evangelija: »Mi smo nešli Jezusa Nazarenskiga, ložefovega synu, od kateriga ie Moizes pissal v ti postavi inu ty pre-roki.« (Jn 1,44) Reference so: Gen. 3, 22, 49; Deut. 18; Esa. 7, 9; Ioh. 7. V moderni obliki so to: 1 Mz 3; 22; 49; 5 Mz 18,18; Iz 7,14; Jn 7,41. Očitno urednik za poglavja iz Geneze ni našel ustreznih vrstic. To so tako imenovane mesijanske napovedi v Stari zavezi. Rešitve za Deuteronomij, za Izaija in za Janezov evangelij so prave. Pri 22. poglavju Prve Mojzesove knjige (1 Mz) se mi zdi prav, da je urednik pustil le številko poglavja, saj je Trubar očitno imel v mislih celotno pripoved o Abrahamovem darovanju Izaka (1 Mz 22,1–19), ki obsega večji del poglavja. Žrtvovanje Izaka naj bi bila predpodoba Kristusove daritve na križu. Drugače je s 3. In z 49. poglavjem. V prvem primeru govorimo o izročilu, po katerem napoved zmage nad kačo pome-

ni Kristusovo odrešitev človeškega rodu. Torej je to vrstica 1 Mz 3,15. Da je moral Trubar misliti prav na to mesto, potrjuje opomba v Lutrovi Bibliji (1545) ob robu te vrstice: Christus verheissen in poznejša Dalmatinova predstavitev: Obluba od Cristusa. Prav tako so od Jakobovih predsmrtnih napovedi v 49. poglavju »mesijansko« razlagali besede o Judu, torej odlomek 5 Mz 49,9–12. Drugače sem našel celo vrsto zelo skrbno in točno razrešenih referenc. Pri tako zahtevnem in obširnem delu ni nič čudnega, če se prikrade kaka napaka. Pri Pismu Galačanom (ZDPT 7) je napako najbrž zagrešil stavec v Tübingenu, ko v referenci za Gal 3,11 beremo: Rom. 1.20. Potemtakem naj bi bili vzporedni mesti v 1. in v 20. poglavju Pisma Rimljanom. Ker pa ima Pismo Rimljanom le šestnajst poglavij, številka 20 ne more biti prava. Napako je urednica ponovila, ko je zapisala: Rim 1,17; 20. V Gal 3,11 Pavel navaja iz preroka Habakuka, da »ta pravičin bo te suie vere živ«. Pogled na reference v Dalmatinovi Bibliji pokaže, da bi Trubar utegnil misliti na 10. in ne na neobstoječe 20. poglavje Pisma Rimljanom. Dejansko dobimo vzporednico v Rim 10,10. Seveda se pri takšni obilici primerov nujno zgodijo kake drobne napake.

Pred seboj imamo edinstveno izdajo prvega slovenskega prevoda Svetega pisma Nove zaveze. Za tema knjigama je veliko kompetence in garanja. Teološko in kulturno osveščena javnost bi najbrž morala narediti več za to, da bi kmalu doživeli tudi dostojno tiskano obliko.

Marijan Peklaj